ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

SUBJECT : SANSKRIT

CHAPTER NO: 4

CHAPTER NAME: SISHULALANAM

PPT-4

Website: www.odmegroup.org
Email: info@odmps.org
Toll Free: 1800 120 2316
Sishu Vihar, Infocity Road, Patia, Bhubaneswar- 751024

चतुर्थः पाठः

शिशुलालनम्

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

Expected Learning Outcome

श्रीरामस्य जीवन सम्बधित ज्ञानम्

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

पूर्वपाठस्य आलोचना :

१. लवकुशस्य गुरु: क: आसीत् ?

२. केन सम्वन्धेन वाल्मीकि: तेषा गुरु: – रामचन्द्र: लवकुशस्य पितु: नाम किम् इति अपृच्छत् ?

३. रामचन्द्र: लवम् अपृच्छत् यत् तवमात । किम् नाम्ना पिताम् अभिवदति ?

४. राम चन्द्र: लवकुशम् अपृच्छत् वाल्मीकि तव मातरम् किम् नाम्ना अभिवादयति ?

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

(नेपथ्ये)

इयती वेला सञ्जाता रामायणगानस्य नियोगः किमर्थं न विधीयते?

उभौ - राजन्! उपाध्यायदूतोऽस्मान् त्वरयति।

रामः - मयापि सम्माननीय एव मुनिनियोगः। तथाहि-

भवन्तौ गायन्तौ कविरपि पुराणो व्रतनिधिर्
गिरां सन्दर्भोऽयं प्रथममवतीर्णो वसुमतीम्।
कथा चेयं श्लाघ्या सरसिरुहनाभस्य नियतं,
पुनाति श्रोतारं रमयति च सोऽयं परिकरः॥

वयस्य! अपूर्वोऽयं मानवानां सरस्वत्यवतारः, तदहं सुहृज्जनसाधारणं श्रोतुमिच्छामि। सन्निधीयन्तां सभासदः, प्रेष्यतामस्मदन्तिकं सौमित्रिः, अहमप्येतयोश्चिरासनपरिखेदं विहरणं कृत्वा अपनयामि।

(इति निष्क्रान्ताः सर्वे)

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

सन्धिः विच्छेदो वा–

पदानि		सन्धि-विच्छेदः
कविरपि	–	कविः + अपि
सन्दर्भोऽयम्	–	सन्दर्भः + अयम्
चेयम्	–	च + इयम्
सोऽयम्	–	सः + अयम्

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

पर्यायलेखनम्–

पदानि	पर्यायपदानि
परिखेदम्	कष्टम्
विहरणम्	भ्रमणम्
अपूर्वः	अद्वितीयः
अन्तिकम्	समीपम्
सुहृज्जनः	सज्जनः

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

1. **एकपदेन उत्तरं लिखत–**

(क) कुशलवौ कम् उपसृत्य प्रणमतः?

(ख) तपोवनवासिनः कुशस्य मातरं केन नाम्ना आह्वयन्ति ?

(ग) वयोऽनुरोधात् कः लालनीयः भवति?

(घ) केन सम्बन्धेन वाल्मीकिः लवकुशयोः गुरुः?

(ङ) कुत्र लवकुशयोः पितुः नाम न व्यवह्रियते?

2. **अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत–**

(क) रामाय कुशलवयोः कण्ठाश्लेषस्य स्पर्शः कीदृशः आसीत्?

(ख) रामः लवकुशौ कुत्र उपवेशयितुम् कथयति?

(ग) बालभावात् हिमकरः कुत्र विराजते?

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

(घ) कुशलवयोः वंशस्य कर्त्ता कः?

(ङ) कुशलवयोः मातरं वाल्मीकिः केन नाम्ना आह्वयति?

3. रेखाङ्कितेषु पदेषु विभक्तिं तत्कारणं च उदाहरणानुसारं निर्दिशत–

	विभक्तिः	तत्कारणम्
यथा- राजन्! अलम् अतिदाक्षिण्येन।	तृतीया	'अलम्' योगे
(क) रामः लवकुशौ आसनार्धम् उपवेशयति।	....	....
(ख) धिङ् माम् एवं भूतम्।	....	....
(ग) अङ्कव्यवहितम् अध्यास्यतां सिंहासनम्।	....	....
(घ) अलम् अतिविस्तरेण।	....	....
(ङ) रामम् उपसृत्य प्रणम्य च।	....	....

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

4. यथानिर्देशम् उत्तरत-

(क) 'जानाम्यहं तस्य नामधेयम्' अस्मिन् वाक्ये कर्तृपदं किम्?

(ख) 'किं कुपिता एवं भणति उत प्रकृतिस्था'- अस्मात् वाक्यात् 'हर्षिता' इति पदस्य विपरीतार्थकपदं चित्वा लिखत।

(ग) विदूषकः (उपसृत्य) 'आज्ञापयतु भवान्!' अत्र भवान् इति पदं कस्मै प्रयुक्तम्?

(घ) 'तस्मादङ्क-व्यवहितम् अध्यास्याताम् सिंहासनम्'- अत्र क्रियापदं किम्?

(ङ) 'वयसस्तु न किञ्चिदन्तरम्'- अत्र 'आयुषः इत्यर्थे किं पदं प्रयुक्तम्?

5. अधोलिखितानि वाक्यानि कः कं प्रति कथयति–

	कः	कम्
(क) सव्यवधानं न चारित्र्यलोपाय।	....	....
(ख) किं कुपिता एवं भणति, उत प्रकृतिस्था?	....	....
(ग) जानाम्यहं तस्य नामधेयम्।	....	....
(घ) तस्या द्वे नाम्नी।	....	....
(ङ) वयस्य! अपूर्वं खलु नामधेयम्।	....	....

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

(ख)	सम्प्रति	–	....	....
(ग)	समुदाचारः	–	....	....
(घ)	पशुपतिः	–	....	....
(ङ)	तनयः	–	....	....
(च)	सहस्रदीधितिः	–	....	....

(अ) विशेषण-विशेष्यपदानि योजयत–

यथा- विशेषण पदानि		विशेष्य पदानि
श्लाघ्या	–	कथा
(1) उदात्तरम्यः		(क) समुदाचारः
(2) अतिदीर्घः		(ख) स्पर्शः
(3) समरूपः		(ग) कुशलवयोः
(4) हृदयग्राही		(घ) प्रवासः
(5) कुमारयोः		(ङ) कुटुम्बवृत्तान्तः

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

7. (क) अधोलिखितपदेषु सन्धिं कुरुत–

(क) द्वयोः + अपि – ....

(ख) द्वौ + अपि – ....

(ग) कः + अत्र – ....

(घ) अनभिज्ञः + अहम् – ....

(ङ) इति + आत्मानम् – ....

(ख) अधोलिखितपदेषु विच्छेदं कुरुत–

(क) अहमप्येतयोः – ....

(ख) वयोऽनुरोधात् – ....

(ग) समानाभिजनौ – ....

(घ) खल्वेतत् – ....

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

गृहकर्म :-

प्रश्नोत्तर लिखत

ODM EDUCATIONAL GROUP

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow